

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Hermanni Conringii De Pace Civili Inter Imperii Ordines Religione Dissidentes Perpetuo Conservanda Libri Duo

Conring, Hermann

Francofurti ; Lipsiae ; Wittebergae, 1680

§. III. Caesares & Principes, Statusq[ue] Catholici.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9585

hujus seculi salva conscientia non solum iniri posse, sed etiam illicite recusari, pronuntiant.

§. III.

Cæsares & Principes Statusque Catholici.

Honorius Imp. Attalo Tyranno Africam tentaturo Religionis libertatem rescripto Donatistis concesserat. Id cum teste Baronio A. C. 410 in magnum Religionis Christianæ dispendium redundaret, rogantibus Episcopis rescidit, postridie ejus diei, quo Roma capta est ab Alarico, ut constat ex l. 51. Cod. Theod. de hæreticis. Paulo post misso Marcellino Tribuno, eisdem Donatistas ad Collationem illam celeberrimam cum Catholicis adegit. Præclare vero expendit Orosius l. 7. c. 24. Honorium, quod licet undique bellis obrutus, & à multis Tyrannis oppressus, à Religionis Catholicæ adversus hæreticos tuendæ studio se non passus sit absterreri, mirifica à Deo beneficia consecutum. Apparuit sane, quam verissimum atque certissimum sit, tunc Deum curare ac tueri Principum regna, cum ipsi Principes pro Religione laborant. Contra vero cum id negligitur, vel humana prudentia, (quæ ex Apostoli sententia Deo inimica est) in religionem peccatur, ipsa Imperia in deterius prolabi, penitusque consumi, ait Baronius Anno Chr. 411. n. 38.

Sigismundus Imp. cum post multas elades ab Hussitis acceptas, nec inducias quidem ab iis impetrare posset, nisi Religionis libertatem, & utriusque speciei usum indulgeret, Ecclesiasticos præterea bonis externis ablatis ad vitam scilicet Apostolicam redigeret, &c. nihil horum concessit, in summa licet difficultate constitutus. Nihilominus, Deo constantiam remunerante, iniquis postularis maturioris deliberationis spe elusis, in Urbem Pragensem receptus, & Rex Bohemiæ coronatus est, referente Bzovio to. 15. An. Chr. 1420. n. 9. Utinam sicut Protestantes, Pacis, quam desiderant, ideam ab Hussitis cum multis erroribus acceperunt; ita Sigismundi successores, negandæ ejusmodi Pacis exemplum ab eodem sumerent!

Caro.

Carolus V à constantia reprimendi hæreticos, in nimiam adversus eos indulgentiam deflexisse visus est, cum An. 1544. Spiræ in Comitibus, iisdem fere conditionibus Pacem temporariam sanxit, quas postea PAX Religionis æternitate donavit. Harum vero conditionum non solum illum deinde poenituit, verum etiam pleraq; defectu maxime potestatis, irritas declaravit, in instructione, quam Ottoni Cardinali & Episcopo Augustano Anno 1555 Legato Bruxellis misit 10 Aprilis Anno 1554. Anno deinde sequente, Comitibus jam cœptis, ad eundem Cardinalem, & Legationis socium Jurisconsultum Bruxellis 9 Junii hæc scripsit, quæ ex Germanico reddimus.

Cum præterea nesciamus, quomodo tractatus præsertim in causa Religionis, in dictis Comitibus successuri sint: & tamen vereamur, ne ab aliquibus tam gravia puncta proponantur, quibus si coram adessemus, nulla ratione assentiri possemus, vel deberemus: ideoque præfatum dilectum Fratrem nostrum Romanorum Regem (procul dubio contra Dilectionis suæ mentem & voluntatem, utpote quem semper pro Christiano Rege habuimus & habemus) aliqui Status vehementissimi urgeant; hanc ob causam neque Dilectio tua, neque Tu ulli rei Nostro Nomine auctoritatem præstabis. Sed Dilectionem suam (cum eidem omnem potestatem & facultatem absolute tractandi & decernendi tribuimus, tamquam Romanorum Regi & post Nos in Imperio supremo capiti) non solum quantum in istis efficere & obtinere poterit, verum etiam in omnibus rebus occurrentibus absolute tractare & decernere permitteatis. Neque Nostro Nomine quidquam addetis, nisi ut Dilectioni suæ subjectissimam operam exhibeat: & res omnes pro viribus ad optimum exitum deducere laboretis. Hæ literæ una cum Instructione extant in Archivio Episcopatus Augustani, & habentur in appendice Compositionis Pacis lit. B. & D.

Ex quibus apparet, Carolum V, in summis illorum temporum necessitatibus, Pacem Religionis illicitam judicasse: ideoq; in eam consensurum non fuisse, si præsens fuisset. Imo neque directe consensisse dici potest, cum per Commissarios suo nomine

mine ratam haberi noluerit; & Regi Ferdinando potestatem talis Pacis fanciendæ minime contulerit, quam sibi non competere, in Instructione & literis ad Cardinalem Ottonem paulo ante pronuntiavit.

Sed neque Ferdinando auctori suo eam Pacem probatam fuisse, non ignoravit Paulus IV: *quod nimirum agnoverit, quam absurda, quamque impia multa decretum hoc* (Pacis Religionis) *in se contineret; quodque multum resistans, multis prius profusis lacrymis invitus subscripserit,* cum à nulla re magis, quam à tali subscriptione mens illius abhorreret: ut memorato Pontifici respondit Cardinalis Hofius, teste Possentino, in Epist. ad Stephanum Regem Poloniae. Cui ergo ejusmodi PAX arrideat, quam ipse conditior poenitentis animi lachrymis deploravit?

Ejusdem rei argumentum quoque est: quod cum Carolus V. An. 1544, absque consensu Statuum, ex plenitudine prætentæ potestatis, eisdem articulos de Religione & bonis Ecclesiasticis, quos postea irritos declaravit, sanxisset, FERDINANDVS sciens, ipso Carolo teste, *tantam potestatem neque illi neque sibi competere,* absque Archi-Episcoporum & Episcoporum consensu Pacem Religionis inire noluit. *Pro oneroso reputatur, quod C. M. sicuti ante Anno 44 factum est, quidquam in se suscipiat; Episcopi omnia agenda sunt,* ait Conradus Brunus in literis ad Cardinalem Ottonem 1555 die Pentecostes datis. Sed cum Episcopi neque dispensandi neque renuntiandi jus habeant, ut ostendimus RAT. 41 hoc exonerandæ conscientiae consilium frustra susceptum esse apparet.

Vt magis pateat sensus FERDINANDI Primi circa potestatem Principum Sæcularium in bona Dei & Ecclesiae, simulque contra Goldasti pudendam calumniam vindicetur egregii Principis pietas & conscientiae studium, licet subjicere extractum Testamenti ipsius, è Germanico in Latinum versum, & eorum qui modo publicæ Pacificationis consilia tractant, lectione ac imitatione dignissimum. Is talis est.

Caterum ad animum nostrum Regium reduximus, qualiter

R

STATUS

*Status nostri Regni Bohemici opinentur, usum ac consuetudinem
 obtinuisse, quod Fundationes, Monasteria & bona Ecclesiastica
 inter Cameralia nostra bona recensenda sint, adeoque Nobis velu-
 ti Regi Bohemia jus competat, ejusmodi bona non tantum ad
 tempus, sed etiam hereditario & in perpetuum mutandi, atque
 ad alios pro libitu transferendi. Quod insuper tempore nostri
 Regiminis in tabulas Regni publicas articulus irrepserit, quo Ec-
 clesiastici prohibentur bona Ecclesiastica à nobis & Prædecessoribus
 aut Successoribus Nostri Bohemia Regibus ad alios translata aut
 transferenda, repetere. Sed quando jam rem accuratius expendi-
 mus, sane deprehendimus bona quidem Ecclesiastica sub secularium
 Principum potestate constituta, & in sustentationem famulorum
 Dei, ad ipsius Omnipotentis honorem destinata, à Saculari potestate,
 non minus quam ipsa propria Principum bona Cameralia, protegi
 ac defendi debere: Sed qua equitate quoque prætextu Nos cum
 Bohemicis Nostri Statibus, aut quivis alius Magistratus Sacula-
 ris, potestatem nobis arrogemus, bona Omnipotenti Deo in aug-
 mentum divini sui cultus, sustentationem Ministrorum Ecclesia
 & Deo dicatarum personarum collata ac donata, Bonis Nostri
 Cameralibus aequandi aut accensendi; adeo ut liberum nobis sit
 illa pro libitu mutare, alienare, ac transferre, aut cuilibet alteri
 ea bona fide & securo conscientia accipere, penitus non dispicimus.
 Cum potius omni Juri & equitati congruum sit, ut illa, qua semel
 Deo dicata, & in ejusdem cultum destinata sunt, nec Nos, nec ul-
 lus alius aliò transferat, multo minus veluti sua attrahat, expen-
 dat, aut dilapidet. Quapropter cum nemo non æquum aestimet,
 quod nullus proximo suo id quod ipsius est invito eripiat aut at-
 trectet; merito ac deliberatissima mente concludimus, neque
 Nobis neque Successoribus aut subditis Nostri Statibus Bohemia
 licere, Deo Omnipotenti Creatori ac Redemptori nostro, aut ipsius
 Ecclesia sive ipsi devotis Personis Ecclesiasticis, quod ipsorum est,
 eripere, attrahere, aut transferre. Neque excusare Nos aut No-
 stros Status Regni Bohemia potest Nostri aut Ipsorum supra-
 dictum Privilegium, usus sive consuetudo, aut Tabula Publica
 Regni*

Regni; cum etiam in mere temporalibus ac profanis causis, inferiori aut subdito non competat ullum jus circa bona Superioris si-
ve Magistratus disponendi; adeoque neque Nobis, neque Nostri-
liceat ulla ratione Bona Deo Domino Nostro aut Justitia ejus se-
mel tradita, veluti Nostra propria tractare, alienare aut muta-
re. Idcirco cum errorem suum fateri ac emendare nemini grave
aut probrosum esse debeat, Nos pro Nostra parte prædictam liber-
tatem, consuetudinem, & articulum Tabulis Regni insertum, nul-
larum virium aut valoris esse decernimus. Quinimo ex animo do-
lemus, Nos in illum articulum consensisse, & ejus vigore aliqua Bo-
na Ecclesiastica hæreditariò aliis tradere animum induxisse, imo
quantum est ex Parte nostra datis litteris Nostro Sigillo munitis
aliqua de facto tradidisse. Hinc Filios Nostros charissimos Pater-
nè requirimus ac monemus, ut prudenter considerantes, quantis
gratis, opibus, ac felicitate Dominus Deus eos auxerit, qui loca
& bona Ipsi dicata favore homines vero Ecclesiasticos amore &
honore profecuti fuerunt; è contra vero quam horrendis pœnis
multati fuerint omnes illi, qui Ecclesias & Ecclesiasticos lacera-
runt, aut inhonorarunt, bonaque ipsorum ausu temerario attre-
tarunt, & in suos usus impenderunt; supradictam Ordinati-
onem Provinciale, quoad illum articulum, ne sequantur, sed di-
mittant, neque ulla Bona Ecclesiastica hæreditariò vendere aut
transferre præsumant; sed ejusmodi bona potius iis Beneficiis ac
Monasteriis, quibus dicata fuerunt, conservent, neque ulla ratio-
ne amplius obligent, sed quantum fieri ullo modo potest, jam di-
stracta aut oppignorata redimant, & Monasteriis ac Regularibus
Personis restituant: Nostroque Nomine Status nostros Bohemicos
moneant ac compellant, ut quantum est ex parte ipsorum, supra-
dictam ex se ipsa invalidam libertatem, consuetudinem, & arti-
culum, ultrò dimittant, bonaque Ecclesiastica, qua Nostra aut al-
terius traditione detinent, accepto justo pretio Ecclesiis restitu-
ant, eumque articulum (quem in rei veritate ex inadvertentia
veluti licitum irreperere sivismus) ex renovatis Regni Tabulis ex-
pungant, & Ecclesiasticis non minus quam aliis ea, ad qua Jus ha-

bent, Ordinaria Juris via quarere ac repetere permittatur. Ha-
 ctenus FERDINANDUS Cæsar.

Ex quibus constat, nullum Secularibus Principibus circa
 Bona Dei prostituenda, aut Protestantibus concedenda, jus
 competere.

Intellexerunt id Status Catholici in Comitibus Spirensibus
 Anno 1544, & Wormatiensibus Anno 1545. Cum enim in prio-
 ribus Carolus V. Articulos inauspicatos statueret; postero-
 ribus autem Colloquium ad disceptandas Religionis contro-
 versias indiceret: *neque in dictos articulos, neque in colloquium*
se consensisse, aut consentire posse, sed cum S. C. M. ex plenitudi-
ne potestatis ita sanxerit, se id toleraturos, & neminem contra
gravaturos, per parenthesis Recessui Comitiorum insertam,
 professi sunt. A qua sententia, cum plus interea juris non ac-
 quiviserant, neque in Legibus Divinis aut Ecclesiasticis depre-
 henderant, decennio post Anno 1555, Pontifice ne quidem con-
 sulto, infeliciter recesserunt, sanciendo Pacem Religionis Ar-
 ticulis Spirensibus longe deteriorem, utpote perpetuam, &
 quæ latissimam portam Apostasiæ Principum, omniumque
 Catholicorum, & ultimo Religionis Catholicæ exterminio
 aperiret.

Sit in benedictione memoria præstantissimi Cardinalis &
 Episcopi Augustani Ottonis Truchsesij, qui ne latum unguem
 ab hac veteri Ecclesiæ Dei & Staruum Catholicorum in Im-
 perio sententia discessit, sed gloriosa Protestatione eidem Paci
 contradixit: *Se potius corpus, vitam, & quidquid in terris obti-*
neret, abdicaturum professus, quam ut in ullum Tractatum vel
Articulum Juribus Religionis & Ecclesiæ adversantem consenti-
ret. Extat ea Protestatio in Compositione Pacis c. II. 9. 7. 8.
 n. 2. Quam in pluribus Comitibus sequentibus Anno, 1557, Anno
 1559, Anno 1566, & denique Anno 1570, aut ipse repetivit, aut
 per Legatos suos repeti jussit, cum in præjudicium Religionis
 & Ecclesiæ aliquid decerneretur.

Memoratum Cardinalem secutus fertur Gervycus celeberrimo-

rimorum monasteriorum Weingartensis & Ochsenhufani Ordinis S. Benedicti Abbas. Qui finitis Comitibus Anno 1555 id oraculum protulit: *de illis rebus transactum esse cum Protestantibus, quarum jus & potestatem Casar & Status Imperii nullam habeant.*

Præcessoris sui exemplo hodieque inhæret Illustrissimus & Reverendissimus Princeps ac Dominus D. Henricus, Episcopus Augustanus, dum per Legatum suum in præsentibus Comitibus eandem Protestationem suo nomine interposuit, quando aliqua in præjudicium Religionis & Ecclesiæ proponebantur; quam voluntatem tamquam Testamentum suum præclaris & Religionis zelo plenissimis litteris, sub finem vitæ ad Legatum suum Monasterium Westphalorum Anno Christi 1646 missis, ita confirmavit, uti post gratias eidem Legato pro officio rite præstito actas, omnium præterea bonorum, & ipsius etiam sanguinis jactura, idem obsignare paratus fuerit, modò Ecclesiæ Catholicæ jus suum integrum & illæsum hac ratione conservare posset. Aureæ omnino literæ sunt quarum copia si esset, ad teporem nonnullorum excutiendum hic insererem.

Quid contra Amnistiam recens cum Ecclesiæ detrimento conclusam fecerit, patet ex protestatione quam sua Celsitudo Casari, Cancellariæ Moguntinæ, & Consilii Principum Directoribus, per Adm. Nobilem & Magnificum Dominum Mattheum Wanner J.V.D. Cancellarium suum proposuit, in eum, qui sequitur tenorem.

Nos Henricus Dei & Apostolica Sedis gratia Episcopus Augustanus, &c. profitemur & declaramus, quod omnem desiderabilem Pacem re ipsa promovere, & pro Nostra parte fideliter servare, neque adversus quenquam hostile quid moliri velimus. Simul autem verbis & animo testamur, quod in articulos seu media Pacis ab Anno 1555 hucusque in Comitibus ac Tractatibus Imperialibus proposita & conclusa, vel imposterum proponenda & concludenda, quatenus Catholica Religioni, ejusque dogmatibus, juri- bus, rebus ac personis adversantur, sive multum sive parum, con-

sentire neque possumus neque volumus. Sed confidimus, Nos in Nostra obligatione, qua Pontificia Sanctitati & Sedi Apostolica, Casarea item Majestati, & Sacro Imperio Nos obstrinximus, constanter & inviolabiliter permansuros; ac potius, quam ut in ejusmodi Tractatum consentiamus, corpus, vitam, & quidquid in terris habemus, constanter abdicabimus. Coram Deo & universo mundo expresse protestantes, Nos in obligationum & juramentorum Nostrorum observatione, ut constantis animi Christianum & Germanum natum decet, usque ad mortem perseveraturos. Actum Dillingæ in arce Episcopalis residentie Nostræ, die 30 Januarii, Anno 1641.

NEQUE defunt externa Catholicorum exempla. Sæpius Regibus Galliarum contradixerunt ejus Regni Status Catholici, cum hæreticis libertas Religionis concessa fuit, conditionibus licet multo æquioribus, quam nostræ sunt. Nunquam enim in Gallia libertas Religionis hæreticis in perpetuum promissa est. Non concessa Statibus A catholicis facultas subditos pervertendi aut expellendi, neque introducendi exercitium hæreticum, nisi iis locis ubi resident; aut proscribendi Religionem Catholicam, quæ reducta est in omnia loca totius Regni, ubi ejus exercitium fuerat intermissum: restituere denique hæretici debuerunt omnia Ecclesiastica Jura ac Bona, Catholicis antehac erepta, uti constat ex edicto Nannetensi. Quo (autore Petro Matthæo *lib. histor. sui temporis*) Pacem & libertatem Hugonottis concessit Henricus IV Anno 1599, insertis præcipuis etiam articulis, quos Henricus III Anno 1577 & Carolus IX Anno 1561 sanxerant. Quod vero aditum ad dignitates hæreticis eoque in Galliis clausum aperuit, & nimis forte multis locis exercitium Reformatæ Religionis, ut vocant, permisit; legitimæ quidem permissionis limites excessisse videri potest, multum tamen excusationis habet, quod pacto perpetuo ista non firmavit, neque in Leges publicas Regni recepit. Cujus argumentum manifestum illud est, quod causas hujus Pacis & Hugonottorum non in Parlamento, sed in extraordinario &

tempo-

temporario tribunali, quod Cameram Edicti appellavit, voluit tractari, teste eodem Matthæo.

SED claudamus exemplo vicino Catholicorum Statuum Hungariæ. Qui Anno 1638 in Comitibus Posoniensibus, cum hæretici illius regni Religionis libertatem Paci Religionis Germanicæ similem postulerent, protestationem scripto obtulerunt, ex nostræ sententiæ firmamentis affirmantes, non magis hæresi, quam homicidiis, aliisque sceleribus posse auctoritatem juris publici concedi, & defensionem promitti, etsi tolerari debeant zizania, quando absque periculo evelli non possunt. Sed Protestationis Epilogum audiamus.

Quæcum ita sint, ajunt, M. V. obsecramus per misericordiam Dei, per animæ suæ salutem, per inclytæ Domus Austriacæ illibatam fidem, per æternam posteritatis de M. V. judicium: ut hanc libertatem Religionis, omnibus legibus Regni nostri contrariam concedere non velit, articulisque includi non patiatur. Sed contenta sit M. V. tolerare, quod corrigere non licet. Si vero, quod absit, M. V. aliter statuerit faciendum, Nos omnes & singuli, Prælati, Capitula, Conventus, ceterique omnium Ordinum Status Ecclesiastici in Hungaria, coram Divina majestate, gloriosissimæq; Virgine Maria, item coram M. V. & toto mundo protestamur, Ordinem Ecclesiasticum nunquam censensisse, nec consensurum deinceps esse in hanc libertatis concessionem; atque adeo ante tremendum Divinæ Justitiæ tribunal rationem animarum, quæ occasione hujus libertatis æterna damnationi adjudicabuntur, à se transcribere. Rogamus vero M. V. ut hanc Nostram protestationem benigne ac clementer suscipere dignetur. Deus enim, qui corda scrutatur & renes, testis est, quod nullo alio fine hæc Nostra Reclamatio & Protestatio à Nobis profecta est, quam ut Nostra inprimis, quos Deus animarum salutem procuranda præfecit, deinde vero & cæterorum conscientia consuleremus. De cetero M. V. diu feliciterque ac digne imperare, à Deo votis omnibus ac sacrificiis contendemus.

Hoc tam illustri exemplo Hungari præluxerunt vicinis Germanis.

manis. Quod si imitarentur, non magis quam illi periclitarentur de jactura gratiæ & pacis humanæ: neque minus quam illi gratiam Dei & Pacem conscientiæ in tuto collocarent.

SECTIO V.

Argumenta initiò allata diluuntur.

Ad I.

Non est ex se illicitum.

Resp. esse ex se illicitam Pacem, qualem desiderant Protestantes, satis demonstratum est ex cooperatione tum directâ, tum indirectâ cum hæresi, ex injuriâ Creatoris & veræ Religionis; ex violatione Officii & usurpatione potestatis non competentis, ex comparatione cum mendacio & denique sensu ac exemplo Pontificum, SS. PP. veterisque Ecclesiæ. Quàm ergo illicitum est in necessitate fidem negare, blasphemare, pejerare, adulterari, tam illicitum est cujusvis necessitatis aut periculi obtentu talem Pacem confirmare aut extendere. Regula Juris in oppositum inducta procedit de illis, quæ jure positivo aut humano, non naturali & divino, sive secundum se prohibita sunt, ut exemplum Sabbati & jejunii ostendit.

Ad II.

Deus mala permittit.

Resp. Regiminis Divini exemplum suffragari permissioni primi & secundi generis, non tertii. Nam etsi Deus peccata dissimulat ad tempus, & subinde impedit, ne contra sapientiæ suæ ordinem mala & mali intempestivè tollantur, peccatis tamen nequaquam cooperatur. Neque enim ulli concedit impunitatem perpetuam, aut secluso fine majoris boni; neque libertatem peccandi legibus firmat, aut ad peccandum provocat, vel impellit, neque vitia virtutibus æquat, vel eodem loco habet, nec quicquam cum peccantibus paciscitur, nihil præterea contra officium supremi Domini & Moderatoris opti-
mi